

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Видавничий дім «Гельветика»

*До 190-річчя Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова*

*До 20-річчя Навчально-наукового інституту філософії
та освітньої політики*

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 3 (15)

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Русаків Сергій Сергійович, кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології, директор Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Члени редакційної колегії:

Васильєва Ірина Василівна, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Україна

Шкіль Світлана Олександрівна, доктор філософських наук, професор, провідний науковий співробітник, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Стасевич-Беньковська Агнешка, доктор гуманітарних наук, доцент, Інститут американських студій та польської діаспори, Ягеллонський університет, Польща

Доценко Віктор Олегович, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії та археології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Журба Михайло Анатолійович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та археології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Потільчак Олександр Валентинович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна

Агнесе Кукеле, кандидат геологічних наук (геоархеологія) за спеціалізацією з оцінки пам'яток культурної спадщини, науковий співробітник, Латвійський Університет, Латвія

Крилова Світлана Анатоліївна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри теоретичної і практичної філософії, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Герасимова Ельвіра Миколаївна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії і соціальної антропології імені професора І. П. Стогнія факультету історичної і соціально-психологічної освіти, Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Улла Шакір, доктор філософії, науковий співробітник, Південний університет науки і техніки Китаю, Китай

Гоц Людмила Сергіївна, кандидат культурології, доцент кафедри культурології та міжкультурних комунікацій, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна

Денисюк Жанна Захарівна, доктор культурології, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна

Дичковський Степан Іванович, доктор культурології, професор, професор кафедри артменеджменту та івенттехнологій, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна

Карповець Максим Вячеславович, кандидат філософських наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту соціально-гуманітарного менеджменту, Національний університет «Острозька академія», Україна

Сабадаш Юлія Сергіївна, доктор культурології, професор, завідувачка кафедри культурології, Маріупольський державний університет, Україна

Трач Юлія Василівна, доктор культурології, професор, проректор з наукової роботи, Київський національний університет культури і мистецтв, Україна

Дичек Береніка, доктор суспільних наук, доцент, Факультет соціальних наук, Інститут соціології, Вроцлавський університет, Польща

Рекомендовано до друку Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол засідання № 1 від 28.08.2025 р.)

Науковий журнал «Культурологічний альманах» зареєстровано друкованим медіа
(Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 2694 від 05.09.2024 року)

Ідентифікатор медіа: R30-04519

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Український державний університет імені Михайла Драгоманова
(вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601, e-mail: rector@udu.edu.ua, тел. (044) 234-11-08).

Періодичність: 4 рази на рік.

Мови видання: українська, англійська, польська, німецька, французька, болгарська, румунська

На підставі Наказу МОН України від 10.10.2022 р. № 894 (додаток 2) журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» зі спеціальностей В7 – Релігієзнавство, В9 – Історія та археологія, В10 – Філософія, В12 – Культурологія та музеєзнавство.

Офіційний сайт видання: <https://almanac.npu.kiev.ua>

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2786-7242 (Print)
ISSN 2786-7250 (Online)

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025
© Видавничий дім «Гельветика», 2025

EDITORIAL BOARD:

Chief editor:

Rusakov Serhii Serhiiovych, PhD in Philosophy, Associate Professor, Professor at the Department of Philosophical Anthropology, Philosophy of Culture and Cultural Studies, Director of the Educational and Research Institute of Philosophy and Educational Policy, Dragomanov Ukrainian State University, Ukraine

Members of the Editorial Board:

Vasylieva Iryna Vasylivna, Doctor of Philosophy, Professor, Head of the Department of Philosophy, Bioethics and History of Medicine, Bogomolets National Medical University, Ukraine

Shkil Svitlana Oleksandrivna, DSc (Philosophy), Professor, Leading Researcher, Dragomanov Ukrainian State University, Ukraine

Stasiewicz-Bieńkowska Agnieszka, Doctor of Humanities, Associate Professor, Institute of American Studies and Polish Diaspora, Jagiellonian University, Poland

Dotsenko Viktor Olehovych, Doctor of History, Associate Professor, Professor at the Department of World History and Archeology, National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

Zhurba Mykhailo Anatoliiovych, Doctor of History, Professor, Head of the Department of World History and Archeology, National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

Potylchak Oleksandr Valentynovych, Doctor of History, Professor, Head of the Department of Resource Studies and Special Historical Disciplines, National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

Agnese Kukela, Candidate of Geological Sciences (Geoarchaeology) Specializing in the Evaluation of Cultural Heritage Monuments, Research Associate, University of Latvia, Latvia

Krylova Svitlana Anatoliivna, DSc (Philosophy), Professor, Professor at the Department of Theoretical and Practical Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

Herasymova Elvira Mykolaivna, Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Associate Professor at the Department of Philosophy and Social Anthropology, Department of History and Social and Psychological Education of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Ullah Shakir, PhD, Research Fellow, Southern University of Science and Technology China, China

Hots Liudmyla Serhiivna, PhD in Cultural Studies, Senior Lecturer at the Department of Cultural Studies and Intercultural Communication, National Academy of Culture and Arts Management, Ukraine

Denysiuk Zhanna Zakhariivna, Doctor of Cultural Studies, Vice-Rector for Research and International Relations, National Academy of Managers of Culture and Arts, Ukraine

Dychkovskiy Stepan Ivanovych, DSc (Cultural Studies), Professor, Professor at the Department of Arts Management and Event Technologies, National Academy of Culture and Arts Management, Ukraine

Karpovets Maksym Viacheslavovych, PhD in Philosophy, Associate Professor, Director of the Scientific and Educational Institute of Socio-Humanitarian Management, the National University of "Ostroh Academy", Ukraine

Sabadash Yuliia Serhiivna, Doctor of Cultural Studies, Professor, Head of the Department of Cultural Studies, Mariupol State University, Ukraine

Trach Yuliia Vasylivna, DSc (Cultural Studies), Professor, Vice Rector for Research, Kyiv National University of Culture and Arts, Ukraine

Dyczek Berenika, doktor, adiunkt, Instytucja Uniwersytet Wrocławski, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Socjologii, Polska

Recommended for printing by the Academic Council of Dragomanov Ukrainian State University (protocol No. 1 as of 28.08.2025)

"Culturological Almanac" is registered as print media
(Decision of the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine:
Decision No. 2694 as of 05.09.2024)

Media ID: R30-04519
Media entity – Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University
(Pirogova str., 9, Kyiv, 01601, e-mail: rector@udu.edu.ua, tel. (044) 234-11-08).
Frequency: four times a year

Publication languages: Ukrainian, English, Polish, German, French, Bulgarian, Romanian

Based on the Order of MES of Ukraine as of 0.10.2022, No. 894 (annex 2), the journal is included in the List of scientific professional (B category) editions of Ukraine (specialties: B7 – Religion Studies, B9 – History and Archaeology, B10 – Philosophy, B12 – Cultural Studies and Museum Studies).

Official web-site: <https://almanac.npu.kiev.ua>

Articles are checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com
developed by the Polish company Plagiat.pl.

ISSN 2786-7242 (Print)
ISSN 2786-7250 (Online)

© Dragomanov Ukrainian State University, 2025
© Publishing House "Helvetica", 2025

УДК 2-67:316.3 (045)

DOI <https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.6>

Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна Назарівна,

кандидат філософських наук, доцент,

професор кафедри філософії

Рівненського державного гуманітарного університету

orcid.org/0000-0001-9288-7005

ta.sha@ukr.net

Ляльович Володимир Вікторович,

здобувач PhD

Рівненського державного гуманітарного університету

orcid.org/0009-0006-9973-9463

lialiovuch@ukr.net

ІСЛАМСЬКА СІМ'Я ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ДУХОВНИЙ ІНСТИТУТ

У статті розкривається значення інституту сім'ї в ісламській традиції як базового елементу соціально-го, морального та духовного устрою мусульманського суспільства. Ісламська родина розглядається не лише як приватна форма міжособистісного співіснування, а як сакральна структура, що регулюється нормами шаріату й виконує ключову функцію у збереженні релігійної та культурної ідентичності мусульманської умми. У дослідженні акцентовано увагу на обов'язках подружжя у шлюбі: відповідальності чоловіка за матеріальне забезпечення родини, її духовне наставництво, підтримку й захист; а також ролі жінки у сфері ведення домашнього господарства, виховання дітей, підтримання побутової гармонії та моральної чистоти. Аналізується важливість взаємної поваги, любові, лагідності, стриманості, делікатності у вирішенні сімейних конфліктів, а також дотримання рівноваги між духовним і матеріальним вимірами подружнього життя. Особлива увага приділена батьківським обов'язкам у контексті виховання дітей відповідно до ісламських цінностей, рівному ставленню до синів і дочок, а також обов'язку батьків забезпечити дітям як духовне, так і професійне зростання. Наголошується, що саме в родинному середовищі закладаються основи релігійного самовизначення особистості, моральної стійкості, соціальної відповідальності та поваги до норм шаріату. Сім'я в ісламі розглядається як фактор збереження духовного здоров'я суспільства, запобігання моральній деградації та формування стабільної, згуртованої умми. Залишаючи глибокий слід у формуванні особистості, родина в Ісламі стає основою для побудови гармонійного суспільства, здатного досягати стабільності та процвітання. Водночас сучасні виклики, як-от глобалізація та швидкі соціокультурні зміни, ставлять перед традиційними моделями подружжя нові завдання та випробування. Актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення традиційних моделей ісламського подружжя у відповідь на виклики сучасної глобалізації, секуляризації та трансформації соціокультурних засад родинного устрою.

Ключові слова: іслам, сім'я, шлюб, шаріат, обов'язки подружжя, виховання дітей, релігійна ідентичність, моральність.

Shamsutdinova-Lebediuk Tetiana,

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,

Professor at the Department of Philosophy

Rivne State University of the Humanities

orcid.org/0000-0001-9288-7005

ta.sha@ukr.net

Lyalovich Volodymyr,
PhD Candidate
 Rivne State Humanitarian University
orcid.org/0009-0006-9973-9463
lyaliovuch@ukr.net

THE ISLAMIC FAMILY AS A SOCIOCULTURAL AND SPIRITUAL INSTITUTION

The article explores the significance of the family institution in Islamic tradition as a fundamental component of the social, moral, and spiritual structure of Muslim society. The Islamic family is examined not merely as a private form of interpersonal cohabitation, but as a sacred structure governed by Sharia norms, fulfilling a vital role in preserving the religious and cultural identity of the Muslim ummah. The study highlights the responsibilities of spouses in marriage: the husband's obligation to provide for the family materially, offer spiritual guidance, support, and protection; and the wife's role in managing the household, raising children, and maintaining domestic harmony and moral purity. Emphasis is placed on the importance of mutual respect, love, gentleness, restraint, and delicacy in resolving family conflicts, as well as maintaining a balance between the spiritual and material dimensions of marital life. Special attention is given to parental duties in raising children in accordance with Islamic values, ensuring equal treatment of sons and daughters, and fulfilling the obligation to foster both their spiritual and professional development. The article underscores that the family environment is the foundation for religious self-determination, moral resilience, social responsibility, and adherence to Sharia norms. The family in Islam is viewed as a safeguard for the spiritual health of society, a deterrent to moral decline, and a key to forming a stable and united ummah. Leaving a profound imprint on personality development, the Islamic family becomes the foundation for building a harmonious society capable of achieving stability and prosperity. At the same time, contemporary challenges such as globalization and rapid sociocultural change present traditional marital models with new tasks and tests. The relevance of the topic stems from the need to reconsider traditional Islamic family models in response to the challenges of globalization, secularization, and the transformation of the sociocultural foundations of family life.

Key words: Islam, family, marriage, Sharia, spousal duties, child upbringing, religious identity, morality.

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де інституція сім'ї зазнає суттєвих трансформацій і кризи традиційних цінностей, особливого значення набуває дослідження релігійних концепцій подружніх стосунків, що базуються на стійких морально-етичних принципах. Ісламська модель сім'ї, яка закладена в Корані, Сунні, шаріаті, пропонує цілісну систему взаємних прав і обов'язків подружжя, яка спрямована на досягнення гармонії, духовної рівноваги, а також соціальної стабільності в мусульманських громадах.

У контексті зростання інтересу до ісламської етики та правових норм шлюбно-сімейних відносин, особливо в багатокультурних і релігійно плюралістичних суспільствах, вивчення принципів взаємин у мусульманській родині є надзвичайно актуальним. Це не лише дає змогу глибше зрозуміти внутрішню структуру ісламської сім'ї, а й сприяє формуванню міжкультурного діалогу, взаємної поваги та релігійної толерантності.

Окрім того, актуальність теми посилюється потребою в підвищенні обізнаності мусульман

про власні релігійні обов'язки в межах подружнього та батьківського життя, що має велике значення для зміцнення як особистої, так і суспільної моралі. Дослідження ісламських підходів до сім'ї дозволяє висвітлити універсальні цінності відповідальності, любові, милосердя та духовного служіння, які можуть бути релевантними в ширшому соціокультурному контексті.

Метою статті є всебічний аналіз сімейних взаємин, обов'язків подружжя та батьківства в ісламській традиції на основі норм і принципів шаріату. Дослідження спрямоване на виявлення морально-етичних, соціальних і правових аспектів інституту сім'ї в ісламі, а також на осмислення ролі сім'ї як основи духовного виховання, збереження релігійних цінностей і забезпечення соціальної стабільності в мусульманському суспільстві.

Аналіз наукових досліджень показує, що тема сім'ї в ісламській традиції вже тривалий час привертає увагу релігієзнавців. У дослідженнях наголошується на важливості родини як осередку збереження релігійних цінностей

і моральних принципів у мусульманському суспільстві.

Дослідники, серед яких М.В. Лубська та В.І. Лубський, акцентують увагу на правових і етичних нормах ісламу, що регулюють шлюб і сімейні відносини.

Основу джерельної бази становлять праці класичних ісламських авторитетів, серед яких особливе місце належить збіркам хадисів Імама аль-Бухарі, Ат-Тармізі. Саме ці тексти дозволяють зрозуміти духовні та моральні засади ісламської родини.

Виклад основного матеріалу. Сім'я в ісламі розглядається як фундаментальна соціальна інституція, до якої індивід має бути морально та матеріально підготовлений. Іслам заохочує взяття шлюбу після досягнення повноліття, розглядає його як природний і бажаний етап у житті мусульманина чи мусульманки. У шлюбі особа стикається із труднощами та викликами, водночас несе відповідальність за добробут подружжя, дітей, а також за збереження та управління майном.

В ісламському контексті сім'я слугує ефективним механізмом захисту від гріха, зокрема перелюбства, а також від спокус і небажаних помислів, що можуть виникати внаслідок взаємодії з особами протилежної статі поза шлюбом (Лубська, 2006, с. 29). Отже, шлюб виконує як духовну, так і моральну функцію, сприяє збереженню цнотливості та внутрішньої чистоти. Іслам також надає великого значення виховному потенціалу сім'ї. Саме в межах родинного середовища діти мають змогу засвоїти такі базові цінності, як повага до старших, турбота про молодших, взаємодопомога та відповідальність. Сім'я розглядається як первинне джерело формування морально-етичних засад мусульманської особистості виховання, поваги, любові та милосердя (Шамсутдинова-Лебедюк, 2005, с. 47).

Ісламська модель сім'ї передбачає ширше поняття, ніж просто подружжя з дітьми. Вона охоплює також батьків, родичів та інших близьких, які беруть участь у сімейному житті, формує таким чином цілісне, згуртоване мікросоціальне утворення, що функціонує відповідно до релігійних і моральних принципів ісламу.

В ісламському вченні шлюб посідає ключове місце як механізм духовного, морального та соціального захисту особистості. Пророк

Мухаммад у своїх зверненнях неодноразово наголошував на важливості укладення шлюбу, особливо для молоді. В одному з хадисів Пророк сказав: «О молоді! Той з-поміж вас, хто має можливість, нехай одружується, адже шлюб сприяє стриманості погляду і збереженню цнотливості. А той, хто не має змоги, нехай поститься, бо піст є засобом самоконтролю та заспокоєння» (Сахіх аль-Бухарі, 2013). Цей вислів демонструє, що шлюб в ісламі виконує не лише соціальну, а й аскетичну функцію: він є дієвим способом захисту від гріха, зокрема від перелюбства, яке суворо засуджується в ісламі (Шамсутдинова-Лебедюк, 2005a).

Мухаммад робить акцент на шлюбі як засобі забезпечення моральної чистоти, самозбереження та духовної рівноваги. Альтернативою для тих, хто з об'єктивних причин не може взяти шлюб, виступає піст, що розглядається як форма тимчасового самодисциплінування і духовної концентрації, яка також сприяє зниженню пристрастей і збереженню внутрішньої гармонії.

Пророк Мухаммад у своїх повчаннях звертався до мусульманської громади (умми) із закликом відповідально ставитися до шлюбу не лише з погляду особистого вибору, а й з погляду батьківських обов'язків і суспільної моралі. Зокрема, у достовірному хадисі Пророк зазначив: «Коли до вас звернеться із проханням про шлюб той, чия релігійність і поведінка вас задовольняють – видавайте за нього свою дочку. Якщо ви цього не зробите, на землі поширяться спокуси (фітна) і великі розбещення» (Хадис, переданий ат-Тармізі, 1975, с. 321).

Цей заклик підкреслює важливість моральних і релігійних якостей майбутнього подружжя як головних критеріїв вибору супутника життя. З погляду ісламської етики ігнорування цих принципів може мати серйозні соціальні наслідки – зростання аморальності, нестабільність у суспільстві та поширення гріховних практик.

В ісламській доктрині шлюб розглядається не лише як особисте право чи бажання, а як соціальна відповідальність і форма дотримання божественного порядку. Він є інструментом збереження моральної стабільності, запобігання гріху й побудови здорової, відповідальної та гармонійної спільноти (Шамсутдинова-Лебедюк, 2014).

Укладання шлюбу та створення мусульманської сім'ї має не лише особистісне, а й глибоке соціальне значення. Для мусульманина це не лише шлях до задоволення природної потреби у створенні пари, а й важливий етап у реалізації божественного замислу – продовження роду. Народження дитини в ісламській традиції є однією з головних цілей створення сім'ї, адже саме через батьківство подружжя здобуває задоволення та милість Всевишнього Аллаха. У цьому виявляється зв'язок між особистою відповідальністю та колективним служінням: збереження людства на землі – це частина поклоніння Аллаху (Лубський, & Лубська, 2004, с. 98).

Народження дітей у шлюбі також має духовне вимірювання. За ісламським віровченням, це спосіб заслужити любов Пророка Мухаммада, оскільки поповнення умми – його спільноти послідовників – уважається богоугодною справою. Аллах благословляє ті сім'ї, які не лише народжують дітей, а й виховують їх згідно із принципами ісламу. Праведні нащадки, які після смерті своїх батьків підносять дуа – молитви за них, є джерелом продовження батьківської благочестивої спадщини (Васильєва, Гололобова, Лубська, Лубська, & Лубський, 2023, с. 117).

Окрім того, існує окремий духовний вимір у випадках, коли діти помирають у ранньому віці. Іслам учить, що якщо батьки виявляють терпіння і покірність волі Аллаха, ці діти стануть заступниками за своїх батьків у День Суду. У хадисі Пророка Мухаммада зазначено, що такі діти «уводять своїх батьків до Раю» (Аль Бухарі, 2013, с. 411). Це ще раз підкреслює глибоку духовну цінність батьківства й материнства в ісламському світогляді.

З моменту народження дитини сім'я вступає в нову фазу свого існування, коли зростає її відповідальність – не лише перед собою, а й перед майбутнім умми. Адже дитина, вихована в цій сім'ї, стане її частиною, сформує своє ставлення до суспільства, сама стане носієм ісламських цінностей.

Іслам наголошує, що турбота про дітей, їхній усебічний розвиток і виховання – це справа високої відповідальності. Батьки отримують винагороду від Всевишнього Аллаха не лише за безпосередню турботу, а й за ті благі справи, які їхні діти вчинятимуть у майбутньому. Отже,

ісламська родина є не лише особистою справою двох людей, а важливою клітинкою суспільства, що несе відповідальність за моральне, духовне й соціальне майбутнє умми.

У мусульманському світогляді сім'я визнається фундаментом усієї нації. Саме в родинному колі дитина вперше знайомиться з такими цінностями, як любов до батьків, повага до старших, прив'язаність до традицій свого народу та релігії. У сім'ї закладається основа розуміння обов'язків перед Всевишнім, формується ставлення до Аллаха як до Джерела любові, мудрості та милості. Діти, спостерігаючи за дорослими, прагнуть наслідувати їх, і саме це прагнення формує їхній характер. Тому надзвичайно важливо, якими є дорослі, що їх оточують, і які приклади вони подають.

Окремо варто зазначити ще один важливий аспект шлюбу – реалізація фізіологічних потреб. Іслам визнає наявність у людини природних тілесних потреб і розглядає шлюб як єдиний дозволений шлях для їх задоволення. Саме шлюб дозволяє уникнути заборонених статевих зв'язків (зина), які суворо засуджуються в ісламському праві. Отже, через шлюб мусульманин не лише задовольняє свої фізіологічні потреби, а й утверджується в духовній чистоті, із дотриманням меж дозволеного (халяль) і водночас зміцненням моральної тканини суспільства.

Інтимна близькість між подружжям у шлюбі в ісламі вважається благочестивою і схвальною дією. Вона не лише виконує фізіологічну функцію, але й має глибоке духовне значення. Такий контакт захищає подружжя від «нашіптувань шайтана», тобто від гріхопадіння та перелюбства, допомагає зберігати духовну чистоту та цнотливість. Однак, як і в будь-якому іншому аспекті задоволення тілесних потреб, іслам закликає дотримуватися помірності, розсудливості та поваги до прав і стану іншого члена подружжя.

Важливу роль у шлюбі відіграє також задоволення психологічних і емоційних потреб. Створення родини відповідно до ісламських принципів – це прямий шлях до досягнення душевної рівноваги, гармонії внутрішнього світу й емоційного тепла. Подружній союз дарує людині відчуття безпеки, стабільності та підтримки, яких важко досягти поза шлюбом.

Шлюб в ісламі передбачає розподіл побутових обов'язків між подружжям. Такий розподіл сприяє зменшенню навантаження як на чоловіка, так і на жінку: чоловік бере на себе відповідальність за матеріальне забезпечення родини, тоді як жінка зосереджується на організації побуту та вихованні дітей. Такий баланс дозволяє обом партнерам відчувати взаємну підтримку й довіру, що зміцнює емоційний зв'язок між ними.

Однією з фундаментальних потреб людини є потреба в любові, емоційній близькості та вірному супутнику життя. Саме у шлюбі ці потреби отримують своє повноцінне втілення. Через взаємну любов і турботу подружжя формує глибокий союз, що має не лише практичну, а й духовну цінність. Шлюб стає простором, у якому людина відчуває себе прийнятою, зрозумілою і цінною – це сприяє її психологічному благополуччю.

Навіть більше, існування родини допомагає людині в боротьбі з нафсом (власними бажаннями, пристрастями та спокусами). Турбота про родину, виховання дітей, прагнення передати їм правильні життєві орієнтири й цінності стають головними пріоритетами, відсувають на задній план нечисті думки чи гріховні прагнення. Сімейне життя спонукає людину до відповідальності, самозречення, стабільності, що є важливими складниками духовного зростання.

Сім'я в ісламі має будуватися на основі норм і приписів шаріату, які чітко регламентують права й обов'язки кожного з її членів. Основу сімейного життя становить подружжя – чоловік і жінка, саме між ними встановлюється взаємна відповідальність, визначена релігійними приписами. Пророк Мухаммад наголошував на тому, що подружжя має обов'язки одне перед одним, і на їх сумлінному виконанні тримаються стабільність та благополуччя родини.

Згідно з хадисами Пророка, найкраще, що може здобути людина в земному житті, – це благочестивий і шляхетний подружній партнер. Саме такими мають прагнути бути чоловік і дружина одне для одного. Пророк висловлював особливу повагу до праведних жінок, прирівнював їх у любові до молитви й пахощів. У відповідь на запитання, яку жінку можна вважати найкращою, він зазначив, що це та, яка приносить радість чоловікові, коли той

дивиться на неї; яка виявляє покору в дозволених межах і дотримується спільної із чоловіком позиції у важливих питаннях (Shamsutdynova, & Lyalyovych, 2025).

Дружина в ісламському шлюбі виконує низку важливих обов'язків. Вона має виявляти любов і повагу до свого чоловіка, піклуватися про родинний побут, виховувати дітей і всіляко підтримувати чоловіка в його зусиллях щодо забезпечення сім'ї. Її обов'язком є економне господарювання, розсудливе ставлення до витрат і відсутність марнотратства. Жінка не повинна вимагати від чоловіка того, що перевищує його фінансові можливості, натомість вона має задовольнятися тим, чим наділив її родину Всевишній (Шамсутдинова-Лебедюк, 2018).

В ісламській традиції дружина усвідомлює, що матеріальне забезпечення родини є складним обов'язком, який цілком покладається на чоловіка. Вона має підтримувати його в цьому, виявляти повагу до його рішень і залишатися вірною навіть у складні періоди життя. Якщо чоловік тимчасово не спроможний забезпечити родину на звичному рівні, жінка не повинна докоряти йому. Високий рівень етичної поведінки дружини також виявляється в тому, що вона не підвищує голос у розмові із чоловіком, не виявляє агресії та дотримується делікатності у спілкуванні. Використання косметики чи парфумів дозволено лише для свого чоловіка в межах родини (Шамсутдинова-Лебедюк, 2001).

Важливою духовною вимогою до дружини є збереження власної гідності та відданість родинному простору. Вона зобов'язана виконувати щоденні п'ять обов'язкових намазів, дотримуватися посту у священний місяць Рамадан, а також демонструвати праведність у поведінці.

У свою чергу, чоловік у шлюбі також має численні обов'язки, закріплені шаріатом. Його ставлення до дружини має бути мудрим, м'яким, дипломатичним і співчутливим, з урахуванням її емоційної та фізичної вразливості. Основним обов'язком чоловіка є забезпечення матеріального добробуту родини, водночас заробіток має бути халяль – тобто дозволений шаріатом. Чоловік несе відповідальність за задоволення базових потреб родини: їжі, одягу, житла.

Пророк Мухаммад нагадував, що чоловік зобов'язаний дбати про дружину на тому ж

рівні, як і про себе: якщо він харчується сам, то повинен нагодувати і її; якщо купує собі одяг – має подбати про вбрання для дружини.

Шаріат також передбачає етичні норми у взаєминах подружжя: Пророк Мухаммад суворо застерігав від фізичного чи словесного насилля в сім'ї. Зокрема він зазначав, що чоловікові не дозволено бити дружину по обличчю, ображати її чи залишати саму вдома в разі конфлікту. Найважливішим обов'язком чоловіка є духовне лідерство в родині: він має сприяти дотриманню всіма членами сім'ї релігійних приписів, підтримувати їх у поклонінні, моральному вдосконаленні й збереженні ісламських цінностей.

Недопустимо в ісламі, щоб чоловік був жорстоким або грубим зі своєю дружиною – він повинен ставитися до неї м'яко. І навіть якщо у дружини є якісь риси характеру, які чоловікові не подобаються, він повинен радіти тим рисам, які йому до вподоби. В обов'язки чоловіка в Ісламі входить терпеливе й поблажливе ставлення до недоліків своєї дружини. І якщо у дружини погані настрої, то чоловік має намагатися розважити її, але завжди пам'ятати про свою гідність.

За своєї доброзичливості, м'якості та терплячості щодо дружини чоловік не повинен заплющувати очі на помилки, яких може припуститися дружина, або на дії, які можуть призвести

до негативних наслідків. В обов'язки чоловіка входить звертати на це увагу, говорити про це та з обачністю ставитися до поведінки своєї дружини.

Висновки. Інститут сім'ї в Ісламі виступає фундаментом збереження релігійних традицій, моральних цінностей і соціальної стабільності, що робить його надзвичайно актуальним для суспільства з огляду на виклики сучасності. Взаємини між чоловіком і жінкою регламентуються нормами шаріату, які визначають права й обов'язки кожного з подружжя, спрямовані на збереження гармонії, поваги та взаєморозуміння в сімейному житті. Обов'язки чоловіка, як основного годувальника і захисника сім'ї, включають турботу про матеріальний добробут, забезпечення умов для духовного розвитку членів родини та доброзичливе ставлення до дружини. Водночас дружина виконує важливу роль у вихованні дітей, веденні домашнього господарства та підтриманні сімейного благополуччя, демонструє покору та повагу до чоловіка в межах дозволеного. Відповідальність батьків за духовне та фізичне виховання дітей, забезпечення їм належних умов для реалізації релігійних обов'язків і соціалізації підкреслює важливість сім'ї як основного середовища для формування особистості в мусульманському суспільстві.

Список використаних джерел:

- Васильєва, І. В., Гололобова, К. О., Лубська, М. В., Лубська, Т. І., Лубський, В. І. (2023). Релігійно-правовий контекст мусульманського сімейного права. Київ. 672 с.
- Лубська, М. В. (2006). Мусульманське право: релігієзнавчо-правовий контекст. Київ : Фітосоціоцентр. 196 с.
- Лубський, В. І., Лубська, М. В. (2004). Мусульманське право в ісламській традиції (історико-релігієзнавчий аналіз): монографія. Черкаси : Брама. 220 с.
- Шамсутдинова-Лебедюк, Т. Н. (2001). «По справедливості жінки мають те ж саме ...»: Коран про взаємини чоловіка і жінки та сімейно-шлюбні відносини. Людина і світ, 9, 52–57.
- Шамсутдинова-Лебедюк, Т. Н. (2005). Соціально-правова та етична природа мусульманської сім'ї. Українське релігієзнавство, 33, 46–54.
- Шамсутдинова-Лебедюк, Т. Н. (2014). Сімейно-шлюбні відносини в ісламі: аналіз зарубіжної історіографії. Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії, 25, 280–282.
- Шамсутдинова-Лебедюк, Т. Н. (2018). Коран та етичні приписи ісламу. Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії, 30, 148–152.
- Шамсутдинова-Лебедюк, Т. Н. (2005a). Сімейно-шлюбні відносини в ісламі: релігієзнавчий аспект [Дис. канд. філос. наук]. Київ. 240 с.
- Al-Bukhari, I. (2013). *Sahih Al-Bukhari: The Early Years of Islam*. The Other Press. 630 p.
- Shamsutdynova-Lebediuk, T., & Lyalyovych, V. (2025). The theology of marriage and family: Sacred texts and doctrinal foundations. *Sworld-Us Conference Proceedings*, 1 (usc 30–00), 121–127. <https://doi.org/10.30888/2709-2267.2025-30-00-025>
- Tarmizi, M. B. E. (1975). *Sunan Al Tarmizi. Abwab Al Dawaat, Bab maja fi fazl Al Dua*. Misar: Maktba Al Mustafa Al Babi Al Halbi. T. 5. 456 p.

References:

- Vasylieva, I. V., Hololobova, K. O., Lubska, M. V., Lubska, T. I., & Lubskyi, V. I. (2023). *Relihiino-pravovyi kontekst musulmanskoho simeinoho prava* [Religious and Legal Context of Muslim Family Law]. Kyiv. 672 s. [in Ukrainian].
- Lubska, M. V. (2006). *Musulmanske pravo: relihiieznavcho-pravovyi kontekst* [Muslim Law: Religious and Legal Context]. Kyiv: Fitosociotsentr. 196 s. [in Ukrainian].
- Lubskyi, V. I., & Lubska, M. V. (2004). *Musulmanske pravo v islamskii tradytsii (istoryko-relihiieznavchyi analiz): monohrafiia* [Muslim Law in the Islamic Tradition: A Historical and Religious Analysis]. Cherkasy: Brama [in Ukrainian].
- Shamsutdynova-Lebediuk, T. N. (2001). "*Po spravedlyvosti zhinky maiut te zh same ...*": *Koran pro vzaiemnyy chovivka i zhinky ta simeino-shliubni vidnosyny* ["Fairness Dictates Women Have the Same..." The Qur'an on Relations Between Men and Women and Marital-Family Relations]. *Liudyna i svit: shchomisiachnyi naukovo-populiarnyi relihiieznavchyi zhurnal*, 09/2001, 9, 52–57 [in Ukrainian].
- Shamsutdynova-Lebediuk, T. (2014). *Simeino-shliubni vidnosyny v islami: analiz zarubizhnoi istoriografii* [Family and Marital Relations in Islam: Analysis of Foreign Historiography]. *Aktualni problemy vitchyznianoï ta vsesvitnoï istorii*, (25), 280–282 [in Ukrainian].
- Shamsutdynova-Lebediuk, T. (2018). *Koran ta etychni prypysy islamu* [The Qur'an and Ethical Prescriptions of Islam]. *Aktualni problemy vitchyznianoï ta vsesvitnoï istorii*, (30), 148–152 [in Ukrainian].
- Shamsutdynova-Lebediuk, T. N. (2005). *Simeino-shliubni vidnosyny v islami: relihiieznavchyi aspekt* [Family-Marital Relations in Islam: A Religious Studies Perspective]. Doctoral dissertation [in Ukrainian].
- Shamsutdynova-Lebediuk, T. (2005). *Sotsialno-pravova ta etychna pryroda musulmanskoï sim'i* [The Socio-Legal and Ethical Nature of the Muslim Family]. *Ukrainske relihiieznavstvo*, 33, 46–54 [in Ukrainian].
- Al-Bukhari, I. (2013). *Sahih Al-Bukhari: The Early Years of Islam*. The Other Press. 630 p.
- Shamsutdynova-Lebediuk, T., & Lyalyovych, V. (2025). The theology of marriage and family: Sacred texts and doctrinal foundations. *Sworld-Us Conference Proceedings*, 1 (usc 30–00), 121–127. <https://doi.org/10.30888/2709-2267.2025-30-00-025> [in English].
- Tarmizi, M. B. E. (1975). *Sunan Al Tarmizi. Abwab Al Dawaat, Bab maja fi fazl Al Dua* [Sunan al-Tirmidhi. Chapters on Supplication and the Virtue of Du'a]. Misar: Maktba Al Mustafa Al Babi Al Halbi. Vol. 5. 456 p. [in English].

Дата надходження статті: 27.07.2025

Дата прийняття статті: 26.08.2025

Опубліковано: 30.09.2025

ЗМІСТ

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Горохолінська Ірина Володимирівна АРТТЕРАПЕВТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИНЕРГІЇ РЕЛІГІЇ ТА МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ.....	4
Ковальчук Павло Володимирович ТЕРМІНОЛОГІЯ БУДДІЙСЬКОЇ МЕДИТАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПАЛІЙСЬКОГО КАНОНУ....	12
Мащенко Ольга Вікторівна, Семенюк Ігор Валентинович ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА ТА У БІБЛІЙНИХ ПОСЛАННЯХ.....	22
Сарапін Олександр Васильович ВЧЕННЯ АНДЖЕЯ ВИШОВАТОГО ПРО RELIGIO RATIONALIS.....	30
Skladani Andrii ORTHODOX MEDIA AND THE WAR IN UKRAINE: COMPETING RELIGIOUS NARRATIVES OF PEACE AND JUSTICE.....	36
Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна Назарівна, Ляльович Володимир Вікторович ІСЛАМСЬКА СІМ'Я ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ І ДУХОВНИЙ ІНСТИТУТ.....	44

ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ

Васьків Тарас Романович ДІЯЛЬНІСТЬ РЕВОЛЮЦІЙНИХ КОМІТЕТІВ ПРИ УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИЦЬКІЙ АРМІЇ (ГРУДЕНЬ 1919 – БЕРЕЗЕНЬ 1920 РР.).....	51
Візер Світлана Олександрівна, Бідун Юрій Володимирович ПЕРЕНЕСЕННЯ КИЇВСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ НА НОВЕ МІСЦЕ (1899–1901 РР.).....	62
Тимошик Михайло Морозенкович ЕТИКА НАГОРОД У МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ МОРАЛЬНИХ ДИЛЕМ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВ	70
Фесан Володимир Анатолійович ЦИФРОВІ ТАЙМЛАЙНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ІСТОРИЧНИХ НАРАТИВІВ: АНАЛІЗ ПРОЄКТУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» НА ПЛАТФОРМІ TIME.GRAPHICS	78
Філіпович Мирослава Богданівна, Кушпетюк Олена Іванівна КУЛЬТУРНА ЕВОЛЮЦІЯ ВОЛИНИ МІЖ ДВОМА СВІТОВИМИ ВІЙНАМИ.....	89
Чалаван Віктор Арісович НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ЕНТОМОЛОГІЇ ТА ФІТОПАТОЛОГІЇ НА ГАЛУЗЕВИХ ДОСЛІДНИХ СТАНЦІЯХ УКРАЇНИ (ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ – 1920-ТІ РОКИ).....	96

ФІЛОСОФІЯ

Bilokopytova Nina THE PHILOSOPHICAL HERMENEUTICS OF HURUFISM: ON MYSTICAL LETTERISM IN ISLAMIC THOUGHT.....	104
--	-----

Богомаз Оксана Юріївна ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ-ВПО В УМОВАХ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА: РОЗВИТОК СТІЙКОСТІ, ТВОРЧОСТІ ТА ЦИФРОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	115
Бойченко Михайло Іванович НОРМАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ ТРАВМИ: МЕЖІ ВИБІРКОВОЇ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ДЛЯ ОСВІТИ І СУСПІЛЬСТВА В СИТУАЦІЇ ВІЙНИ.....	122
Букіна Тетяна Вікторівна, Ямпольцев Павло Віталійович ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ І СВІДОМОСТІ.....	130
Вацик Юлія Русланівна ВІЙНА ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЯПОНІЇ.....	137
Глушко Тетяна Петрівна, Ваксютенко Павло Сергійович ГЛОБАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ НЕОІМПЕРІАЛІЗМУ ТА ФІЛОСОФІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ.....	144
Горбань Річард Анатолійович ФІЛОСОФІЯ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ Й ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВІЙНИ.....	152
Гриненко Дмитро Григорович КУЛЬТУРА ДОВІРИ В ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ ПРАКТИКАХ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ.....	165
Кубко Валентина Петрівна ЦІННІСНИЙ ВИМІР АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	172
Поперечна Галина Антонівна, Мороз Олена Василівна, Воронова Галина Віталіївна ВПЛИВ ПОСТПРАВДИ НА ГРОМАДЯНСЬКУ СВІДОМІСТЬ У ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ.....	181
Прокопович Лада Валеріївна АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ «ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ» FASHION-МАНЕКЕНІВ У КІНЕМАТОГРАФІ.....	191
Процька Світлана Миколаївна ІТ-ОСВІТА В УКРАЇНІ ЯК НОСІЙ ЦІННОСТЕЙ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА.....	198
Сагайдак Ілля Вадимович ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	206
Семенюк Катерина Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЕТИКО-ЕСТЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	212
Теліженко Людмила Вікторівна КОМЕМОРАЦІЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ЯК ЧИННИК ГУМАНІТАРНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	220
Фіалко Наталія Анатоліївна ЛЕГІТИМАЦІЯ ЧЕРЕЗ ОСВІТУ: ФІЛОСОФІЯ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ МАЙБУТНІХ ГРОМАДЯН.....	228

Шакун Наталія Валеріївна, Ольховик Марина Володимирівна АРІСТОТЕЛІВСЬКИЙ «ПРАКСИС» І УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ДІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	236
Гончаренко Катерина Сергіївна, Холоша Тамара Олександрівна ДЕКОЛОНІЗОВАНИЙ ОБРАЗ КОБЗАРЯ В ОПТИЦІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ.....	242
Самойленко Сергій Сергійович, Ярошенко Алла Олександрівна, Бредун Олександр Юрійович, Шингірей Наталія Вікторівна ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІКАРЯ: СИНТЕЗ БІОЕТИКИ, ДЕОНТОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ.....	250

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Ананов Олексій Валентинович СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ПОЛЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	259
Біла Валерія Ігорівна МАССЮРРЕАЛІЗМ В АУДІОВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ КІНЦЯ ХХ – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	272
Венгер Олена Миколаївна ЕСТЕТИКА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КУЛЬТУРОЛОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ ЛЬВА МАНОВИЧА.....	278
Голубцова Любов Федорівна, Плуталов Сергій Іванович, Ардельян Людмила Миколаївна, Кіно Віталій Анатолійович, Кіно Данііл Віталійович КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТЕАТРАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ.....	287
Гориславець Володимир Микитович, Гориславець Євген Володимирович ЛІМІНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ В СУЧАСНОМУ ТЕАТРАЛЬНОМУ ПЕРФОРМАНСІ: ВІД РИТУАЛІВ ПЕРЕХОДУ ДО КУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	295
Готинян-Журавльова Віталія Віталіївна, Сумченко Ірина В'ячеславівна ОБРАЗИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЛІТЕРАТУРІ ТА МИСТЕЦТВІ: ВІД МІТІВ ДО РЕАЛЬНОЇ ЗАГРОЗИ.....	303
Конєєва Олена Олексіївна, Гаврилюк Оксана Романівна ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ЗАДУМУ В АВТОРСЬКИХ ПІДПИСАХ І НАЗВАХ КАРТИН МАРІЇ ПРИМАЧЕНКО.....	309
Москвич Ольга Дмитрівна, Шостак Віктор Михайлович, Столярчук Наталія Миколаївна КРЕАТИВНІСТЬ ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ.....	317
Пархоменко Андрій Анатолійович ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНОГО СТАТУСУ І РОЛІ ЕКРАНА У ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ.....	328
Петренко Владислав Вадимович ДО ПИТАННЯ ПРО МІСТО-ОБРАЗ У ФІЛОСОФІЇ СІМОНІ ВЕЙЛЬ.....	338
Пригода-Донець Таміла Миколаївна ТРАНСГРЕСІЯ ТІЛА В УМОВАХ ВІЙНИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ.....	348

Рудий Андрій Романович МЕДІЙНИЙ, СЕМІОТИЧНИЙ ТА ВІЗУАЛЬНИЙ ПОВОРОТИ ЯК ЗАСАДИ АНАЛІЗУ МОУШН-ДИЗАЙНУ.....	355
Сінельніков Дмитро Іванович КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА ЇЇ АТРАКТИВНІСТЬ ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ДЕСТИНАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВЩИНИ).....	361
Соломко Ганна Ігорівна ЗВЕРНЕННЯ ДО РЕЛІГІЙНОЇ ОБРАЗНОСТІ У ПРОЦЕСАХ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОЛІ ХОРЕОГРАФІЇ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ.....	372
Сумятін Станіслав Вікторович ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК ПОЕТИКИ КУЛЬТУРИ.....	378
Тищенко Богдан Вадимович СЦЕНІЧНЕ ЖИТТЯ БАЛЕТІВ АНІКО РЕХВІАШВІЛІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОПЕРІ УКРАЇНИ.....	387
Ховпун Олексій Сергійович, Домбровська Оксана Валентинівна МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В КУЛЬТУРНІЙ ДИПЛОМАТІЇ.....	394
Цап'як Микола Йосипович РУХОВІ АРХЕТИПІЧНІ УЯВЛЕННЯ В НАРОДНОМУ ТАНЦЮВАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ: СЕМІОТИКА ТІЛЕСНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ.....	401
Шумейко Людмила Михайлівна КУЛЬТУРОТВОРЧИЙ РЕЗІЛЬСНС ЯК НОВА КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА	407
Марків Олександра Тимофіївна, Марків Іван Петрович, Зарівна Оксана Тимофіївна, Чеботаєв Владислав Олегович МЕДІААНАЛІТИКА В КОНТЕКСТІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ОСМИСЛЕННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ ПРАВОВИХ, СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ТА АНГЛОМОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ.....	417

CONTENTS

RELIGIOUS STUDIES

Horokholinska Iryna

ART-THERAPEUTIC POTENTIAL OF THE SYNERGY OF RELIGION
AND ART IN WAR CONDITIONS: METHODOLOGICAL GUIDELINES
OF AN INTERDISCIPLINARY APPROACH..... 4

Kovalchuk Pavlo

BUDDHIST MEDITATION TERMINOLOGY IN THE CONTEXT
OF THE PALI CANON..... 12

Mashchenko Olha, Semenyuk Ihor

SPECIAL REGIME FOR ACQUISITION OF OWNERSHIP OF A LAND PLOT
ACCORDING TO THE LEGISLATION AND IN THE BIBLICAL MESSAGES..... 22

Sarapin Alexander

THE DOCTRINE OF ANDRZEJ WISZOWATY ABOUT RELIGIO RATIONALIS..... 30

Skladan Andrii

ORTHODOX MEDIA AND THE WAR IN UKRAINE:
COMPETING RELIGIOUS NARRATIVES OF PEACE AND JUSTICE..... 36

Shamsutdinova-Lebediuk Tetiana, Lyalovich Volodymyr

THE ISLAMIC FAMILY AS A SOCIOCULTURAL AND SPIRITUAL INSTITUTION..... 44

HISTORY AND ARCHAEOLOGY

Vaskiv Taras

ACTIVITIES OF REVOLUTIONARY COMMITTEES
WITHIN THE UKRAINIAN GALICIAN ARMY
(DECEMBER 1919 – MARCH 1920)..... 51

Vizer Sviltana, Bidun Yurii

THE TRANSFER OF THE KYIV THEOLOGICAL SEMINARY
TO A NEW LOCATION (1899–1901)..... 62

Tymoshyk Mykhailo

ETHICS OF AWARDS IN INTERNATIONAL POLITICS:
HISTORICAL CONTEXT OF MORAL DILEMMAS AND THEIR IMPACT
ON FOREIGN POLICY OF STATES 70

Fesan Volodymyr

DIGITAL TIMELINES AS A TOOL FOR REPRESENTING HISTORICAL NARRATIVES:
ANALYSIS OF THE PROJECT “HISTORY OF UKRAINE”
ON THE TIME.GRAPHICS PLATFORM..... 78

Filipovych Myroslava, Kushpetiuk Olena

CULTURAL EVOLUTION OF VOLYN BETWEEN THE TWO WORLD WARS..... 89

Chalavan Victor

SCIENTIFIC RESEARCH IN AGRICULTURAL ENTOMOLOGY
AND PHYTOPATHOLOGY AT SECTORAL RESEARCH STATIONS
IN UKRAINE (EARLY 20TH CENTURY – 1920S)..... 96

PHILOSOPHY

Bilokopytova Nina THE PHILOSOPHICAL HERMENEUTICS OF HURUFISM: ON MYSTICAL LETTERISM IN ISLAMIC THOUGHT.....	104
Bohomaz Oksana INNOVATIVE APPROACHES IN WORKING WITH IDP CHILDREN IN THE NETWORK SOCIETY: DEVELOPMENT OF RESILIENCE, CREATIVITY AND DIGITAL INTEGRATION.....	115
Boichenko Mykhailo NORMALIZATION OF CULTURAL TRAUMA: THE LIMITS OF SELECTIVE INCLUSION FOR EDUCATION AND SOCIETY IN A WAR SITUATION.....	122
Bukina Tetiana, Yampolets Pavlo PHILOSOPHICAL DIMENSIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND CONSCIOUSNESS.....	130
Vatsyk Yuliia WAR AS A STRUCTURAL ELEMENT OF NATIONAL IDENTITY: PERSPECTIVES FROM UKRAINE AND JAPAN.....	137
Hlushko Tetiana, Vaksiutenko Pavlo GLOBAL STRATEGIES OF NEOIMPERIALISM AND PHILOSOPHY OF NATIONAL RESISTANCE: UKRAINIAN CONTEXT.....	144
Gorban Richard PHILOSOPHY UNDER CONDITIONS OF MARKET ECONOMY AND EXISTENTIAL WAR.....	152
Grynenko Dmytro THE CULTURE OF TRUST IN THE EXISTENTIAL PRACTICES OF THE MODERN INDIVIDUAL.....	165
Kubko Valentyna THE VALUE DIMENSION OF ACADEMIC INTEGRITY IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....	172
Poperechna Galyna, Moroz Olena, Voronova Galyna THE IMPACT OF POST-TRUTH ON CIVIC CONSCIOUSNESS DURING PERIODS OF GLOBAL CRISES.....	181
Prokopovych Lada AXIOLOGICAL ASPECT OF THE “PUPPET THEATRE” OF FASHION MANNEQUINS IN CINEMA.....	191
Protska Svitlana IT-EDUCATION IN UKRAINE AS A CARRIER OF VALUES OF THE NETWORK SOCIETY.....	198
Sahaidak Illia PHILOSOPHICAL REFLECTION ON THE FUNDAMENTAL CATEGORIES OF ECONOMIC POLICY.....	206
Semeniuk Kateryna FEATURES OF FORMING A HUMANISTIC WORLDVIEW IN STUDENTS OF THE UKRAINIAN STATE UNIVERSITY NAMED AFTER MYKHAILO DRAHOMANOV IN THE PROCESS OF STUDYING ETHICAL AND AESTHETIC DISCIPLINES.....	212

Telizhenko Liudmyla

COMMEMORATION OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR AS A FACTOR
IN THE HUMANITARIAN CONSOLIDATION OF UKRAINIAN SOCIETY:
A PHILOSOPHICAL AND ANTHROPOLOGICAL PERSPECTIVE.....220

Fialko Nataliia

LEGITIMATION THROUGH EDUCATION: PHILOSOPHY OF FORMING
THE MOTIVATIONAL SPHERE OF FUTURE CITIZENS.....228

Shakun Natalia, Olkhovyk Maryna

ARISTOTELIAN “PRAXIS” AND THE UKRAINIAN PHILOSOPHY
OF ACTION IN WARTIME CONDITIONS.....236

Honcharenko Kateryna, Kholosha Tamara

DECOLONIZED IMAGE OF THE KOBZAR IN THE PERSPECTIVE
OF CONTEMPORARY UKRAINIAN LITERATURE: PHILOSOPHICAL ASPECT.....242

Samoilenko Serhii, Yaroshenko Alla, Bredun Oleksandr, Shyngirei Nataliia

FORMATION OF A PHYSICIAN’S ETHICAL COMPETENCE:
A SYNTHESIS OF BIOETHICS, DEONTOLOGY, AND PEDAGOGY.....250

CULTUROLOGY

Ananov Oleksii

STRATEGIES FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN CULTURE:
TRANSFORMATION OF THE INSTITUTIONAL FIELD AMIDST WAR.....259

Bila Valeria

MASSURREALISM IN AUDIOVISUAL CULTURE LATE XX –
FIRST QUARTER OF XXI CENTURY.....272

Venger Olena

AESTHETICS OF THE ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CULTUROLOGICAL
CONCEPT BY LEV MANOVYCH.....278

Holubtsova Liubov, Plutalov Serhii, Ardelian Liudmyla, Kino Vitaliy, Kino Daniil

CREATIVITY AS A THEATRE STRATEGY TOOL.....287

Horyslavets Volodymyr, Horyslavets Yevhen

LIMINAL STRATEGIES IN CONTEMPORARY THEATRICAL PERFORMANCE:
FROM TRANSITION RITUALS TO CULTURAL TRANSFORMATION.....295

Gotynyan-Zhuravlyova Vitaliya, Sumchenko Iryna,

IMAGES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LITERATURE AND ART:
FROM MYTHS TO A REAL THREAT.....303

Koncieva Olena, Havryliuk Oksana

LEXICAL MEANS OF EXPRESSING ARTISTIC INTENT IN THE AUTHOR'S
SIGNATURES AND TITLES OF MARIA PRIMACHENKO'S PAINTINGS.....309

Moskvykh Olha, Shostak Victor, Stoliarchuk Nataliia

CREATIVITY AND STRATEGIC PLANNING OF SOCIO-CULTURAL PROJECTS
IN THE TOURISM INDUSTRY OF UKRAINE:
INTERCULTURAL COMMUNICATION AND INTERNATIONAL INVESTMENT.....317

Parkhomenko Andrii

THE PROBLEM OF CULTURAL STATUS AND THE ROLE OF THE SCREEN
IN THE VISUALIZATION OF DIGITAL CONTENT.....328

Petrenko Vladyslav ON THE QUESTION OF THE CITY-IMAGE IN THE PHILOSOPHY OF SIMONE WEIL.....	338
Prihoda-Donets Tamila TRANSGRESSION OF THE BODY IN THE CONTEXT OF WAR: A CULTURAL ANALYSIS.....	348
Rudy Andriy MEDIA, SEMIOTIC AND VISUAL TURN AS BASIS FOR MOTION DESIGN ANALYSIS.....	355
Sinelnikov Dmytro CULTURAL HERITAGE AND ITS ATTRACTIVENESS AS A RESOURCE FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN TOURISM AND RECREATIONAL DESTINATIONS (CASE STUDY OF THE KYIV REGION).....	361
Solomko Hanna INVOKING RELIGIOUS IMAGERY IN REFRAMING THE SOCIAL ROLE OF CHOREOGRAPHY IN CONTEMPORARY CULTURE.....	372
Sumyatin Stanislav INFORMATION TECHNOLOGY AS A FACTOR IN THE POETICS OF CULTURE.....	378
Tyschenko Bohdan STAGE LIFE OF ANIKO REKHVIASHVILI'S BALLETS AT THE NATIONAL OPERA OF UKRAINE.....	387
Khovpun Oleksii, Dombrovska Oksana INTERNATIONAL STANDARDS FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN CULTURAL DIPLOMACY.....	394
Tsapiak Mykola ARCHETYPAL MOVEMENT REPRESENTATIONS IN FOLK DANCE ART: SEMIOTICS OF EMBODIED EXPRESSION.....	401
Shumeiko Liudmyla CULTURAL-CREATING RESILIENCE AS A NEW CULTURAL PARADIGM.....	407
Markiv Oleksandra, Markiv Ivan, Zarivna Oksana, Chebotaev Vladislav MEDIA ANALYTICS IN THE CONTEXT OF INTERDISCIPLINARY UNDERSTANDING: INTEGRATION OF LEGAL, SOCIAL SCIENCE, AND ENGLISH LANGUAGE COMPETENCIES.....	417

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 3 (15)

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Гайдабрус Вікторія Борисівна

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman. Папір офсет. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 50,22. Замов. № 1025/841. Наклад 300 прим.
Підписано до друку 05.09.2025 р.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.